

رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دید نهج‌البلاغه

اسماعیل خان احمدی^۱

دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۱۲/۰۹

پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۰۲/۱۱

چکیده

این نوشتار با هدف تعیین رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دید نهج‌البلاغه تحت تأثیر اهداف متعالی مکتب حیات‌بخش اسلام، جایگاه نظام سیاسی اسلام در معادلات ژئواستراتژی و ساختار ژئوپلیتیکی جدید جهان، فرصتها و تهدیدات در محیط خارجی، ضعفها و قوتها در محیط داخلی و پیچیدگی رفتار بازیگران رقیب در صحنه‌های مختلف تدوین شده است. این نوشتار از حیث هدف، تحقیقی کاربردی، و از حیث سطح تحلیل، برخوردار از ماهیتی توصیفی - استنتاجی و از حیث رویکرد و طبقه‌بندی روش به روش کتابخانه‌ای متکی است. در راستای جمع‌آوری اطلاعات سؤالات: الف) راهبردهای نظام استکباری مؤثر در رسالت نیروهای مسلح از دید نهج‌البلاغه کدام است؟ ب) راهبردهای نظام اسلامی مؤثر در رسالت نیروهای مسلح از دید نهج‌البلاغه کدام است؟ ج) نظر به راهبردهای متصور، نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دید نهج‌البلاغه چه رسالت‌هایی را عهده‌دار هستند؟ طرح شد. با نهادینه شدن رسالتها در نظام اسلامی طیف کاملی از گزینه‌های دفاع همه‌جانبه لایه‌بندی شده تحت عنوان پنج ظرفیت برای نظام اسلامی شکل می‌گیرد که در مبحث نتیجه‌گیری تدوین شده است.

کلید واژه‌ها: رسالت، نیروهای مسلح، نظام سیاسی اسلام، نهج‌البلاغه

مقدمه

نیروهای مسلح، جایگاه بسیار بلند و مقامی بس ارزشمند را در نظام اسلامی دارا هستند. جمهوری اسلامی ایران و هیچ نظامی در هیچ زمانی از وجود آنها بی‌نیاز نخواهد بود. هیچ فرمانروایی عادل و کارداران، بدون آنها در وظایف و دستیابی به اهداف خود موفق نیست. از دید رهبران الهی تا ابرقدرتهای استکباری و دشمنان اسلام در جهان وجود دارند؛ تا فتنه‌انگیزان، ظالمان و دشمنان اسلام در جهان وجود دارند؛ تا شهوترانی شعار حاکمان کشورهای جهان است؛ تا رشد فرهنگی و فکری و اخلاقی انسانها به کمال نرسیده است و تا اولیای شیطان، مسرفان، یاغیان، طاغیان و طاغوتیان وجود دارند برای مقابله با آنان و حفظ موقعیت و قدرت نظام اسلامی، وجود نیروهای مسلح با انسجام و آمادگی و تقویت کامل، نهایت ضرورت را دارد. این ابر راهبرد را قرآن کریم به کارگزاران نظام اسلامی چنین ابلاغ می‌فرماید: «...وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ: و آماده کنید برای مشرکان هر چه توانید از نیرو و اسبان بر آخور بسته شده...» (انفال: ۶۰) تا با محقق شدن تَرَهُبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ و شکل‌گیری امنیت پایدار رشد و تعالی همه جانبه جامعه فراهم شود. حضرت علی (علیه‌السلام) این راهبرد را به کارگزاران نظام اسلامی چنین ابلاغ می‌فرماید: «... فَخُذُوا لِلْحَرْبِ أُهْبَتَهَا وَأَعِدُّوا لَهَا عِدَّتَهَا فَقَدْ سَبَّ لَطَائِمًا وَعَلَا سَنَاهَا وَاسْتَشْعَرُوا الصَّبْرَ فَإِنَّهُ أَدْعَى إِلَى النَّصْرِ: برای جنگ آماده شوید و ساز و برگ نبرد فراهم سازید که آتش جنگ افروخته شده و شعله آن بالا گرفته است...» (دستی، ۱۳۸۲، خطبه ۲۶: قطعه ۵). حضرت امام (ره) این رسالت همه جانبه زمانشمول و جهانشمول نیروهای مسلح را چنین ترسیم می‌فرماید: «... جنگ ما جنگ حق و باطل بود و تمام شدنی نیست. جنگ ما جنگ فقر و غنا بود. جنگ ما جنگ ایمان و رذالت بود. این جنگ از آدم تا ختم زندگی وجود دارد» (امام خمینی، ۱۳۶۹، ج ۲۱: ۲۸۶). فرماندهی معظم کل قوا این راهبرد را برای نیروهای مسلح چنین ترسیم می‌فرماید: «... نیروهای مسلح ما خود را آماده و مجهز می‌کنند تا دفاع کنند؛ نه تنها دفاع از سرزمین - که خود افتخار بزرگی است - بلکه دفاع از آرمانهای انسانی؛ دفاع از شرف و کرامت انسانیت...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۴/۰۹/۰۳). در مناسبتی دیگر این راهبرد چنین ترسیم شده است: «... امروز نیروهای مسلح سرافراز و سربلندند؛ چرا که در خدمت سیاستهای اسلامی هستند...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۲/۰۵/۰۶)، در اصل ۱۴۳ قانون اساسی این راهبرد چنین ترسیم شده است: «... بنابراین آمادگی مقابله در برابر هر گونه تجاوز نظامی علیه استقلال و تمامیت ارضی نظام جمهوری اسلامی و منافع کشور وظیفه ارتش و تمام قوای مسلح است؛» لذا نیروهای مسلح چون دو بازو و دوبرال تلقی

رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دیدگاه نهج البلاغه

می‌شوند که مظهر حرکت، قدرت و شوکت دولت و ملتند. هنگام دفاع و مقابله با متجاوزان، جان برکف و هنگام تهاجم سریع و پشتاز هستند. قرآن کریم این عملکرد نیروهای مسلح را چنین ترسیم می‌کند: «... أَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ: آهن را در آن نیروی نبرد و کارزار سخت و سودهایی برای مردم است» (حدید/ ۲۵).

بیان مسئله

نظام سیاسی اسلام در راستای تحقق هدف ایجابی «...اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ: خدا سرپرست کسانی است که ایمان آورده‌اند و بیرون می‌آورد ایشان را از تاریکی‌های (کفر) به سوی روشنایی (ایمان)» (بقره/ ۲۵۷) و این راهبرد در نهج البلاغه چنین ترسیم شده است: «... اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنِ الَّذِي كَانَ مِنَّا مُنَافَسَةً فِي سُلْطَانٍ وَلَا ائْتِمَاسَ شَيْءٍ مِنْ فُضُولِ الْخَطَامِ وَ لَكِنْ لِنَرْدِ الْمَعَالِمِ مِنْ دِينِكَ وَ نَظْهِرِ الْأَصْلَاحَ فِي بِلَادِكِ، فَيَأْمَنُ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِكِ وَ تَقَامُ الْمُعْطَلَةُ مِنْ خُدُودِكِ: بار خدایا، تو می‌دانی که آن کارها که از ما سر زد نه برای هم‌چشمی بود و نه رقابت در قدرت و نه خواستیم از این دنیای ناچیز، چیزی افزون به چنگ آوریم؛ بلکه می‌خواستیم نشانه‌های دین تو را که دگرگون شده بود بازگردانیم و بلاد تو را اصلاح کنیم تا بندگان ستم دیده‌ات در امان ماند و آن حدود که مقرر داشته‌ای، جاری گردد...» (مکارم‌شیرازی، ۱۳۹۰، ج ۵: ۴۳۲) و از سویی در راستای مقابله با هدف سلبی «... وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ: و آنان که کفر ورزیدند دوستانشان گردنکشانند. طاغوت بیرون می‌آورند کافران را از روشنایی به سوی تاریکیها...» (بقره/ ۲۵۷) و این راهبرد نظام سلطه در منشور حکومت اسلامی چنین ترسیم شده است: «... أَلَا وَ إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدَ ذَمَّرَ حَزْبَهُ وَ اسْتَجَلَبَ جَلْبَهُ لِيُعَوِّدَ الْجَوْرَ إِلَى أَوْطَانِهِ وَ يَرْجِعَ الْبَاطِلَ إِلَى نِصَابِهِ: آگاه باشید که شیطان حزب خود را برانگیخته و سپاه خویش بسیج کرده است تا بار دیگر، ستم در جای خود مستقر گردد و باطل به جایگاه خود باز گردد» (خان‌احمدی، ۱۶۱: ۱۳۹۰) و نظر به راهبرد کلان نظام سیاسی اسلام، که در قرآن کریم چنین ترسیم شده است «... وَ كُنْ يَجْعَلُ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا: خداوند هرگز راهی برای کافران بر مؤمنان قرار نداده است» (نساء/ ۱۴۱) اقدام به تدوین رسالت و سازماندهی نیروهای مسلح می‌کند. بنابراین و با توجه به اهداف ایجابی با محوریت نیروهای مسلح که چنین ترسیم شده است: «أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ الْجِهَادَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ فَتَحَهُ اللَّهُ لِحَاصَّةِ أَوْلِيَائِهِ وَهُوَ لِبَاسُ التَّقْوَى وَ دَرْعُ اللَّهِ الْحَصِينَةُ وَ جُنَّةُ الْوَيْقِيَّةِ» (دشتی، ۱۳۸۳، خطبه ۲۷: بخش یک) و اهداف سلبی با محوریت نیروهای مسلح که چنین ترسیم شده است: «فَمَنْ تَرَكَ رَعْبَهُ عَنْهُ أَلَسَهُ اللَّهُ تَوْبًا

الدُّلُّ وَسِمْلَةُ الْبَلَاءِ وَدَيْتٌ بِالصَّغَارِ وَالْقَمَاءِ وَضَرْبٌ عَلَى قَلْبِهِ بِالْأَسْهَابِ وَأَدِيلَ الْحَقِّ مِنْهُ بِتَضْيِيعِ الْجِهَادِ وَسِيمِ الْخَسْفِ وَمُتِيعِ النَّصْفِ...» (ارتش، ۱۳۸۳، خطبه ۲۷: بخش ۱) موضوع این نوشتار «رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دید نهج البلاغه» است.

اهمیت و ضرورت پژوهش

- توسعه فرصت‌های خارجی و قوت‌های داخلی
- برطرف کردن ضعف‌های داخلی و دفع تهدیدات خارجی
- حفظ، توسعه و تقویت استقلال نظام سیاسی اسلام
- ارائه الگوی جامع به بشریت در راستای خنثی سازی توطئه‌های استکبار
- هویت بخشی و تمایز نظام سیاسی اسلام از دیگر نظامها
- سد نفوذ بیگانگان در ساختار نظام سیاسی اسلام
- بازدارندگی (تُرْهِيُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ)
- كَثْرَةُ عَدُوِّنَا وَقِلَّةُ عَدَدِنَا (قمی، ۳۳۰: ۱۳۸۲)

پیشینه تحقیق

در مطالعاتی مشخص شد تاکنون موضوعی با عنوان رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دید نهج البلاغه به عنوان فعالیت پژوهشی انجام نشده؛ لذا این موضوع نو و بدیع است.

سؤالات تحقیق

رسالت نیروهای مسلح در اندیشه دفاعی حضرت علی (ع) با دیگر نظام‌های سیاسی تفاوت ماهوی دارد. از این دیدگاه رسالت نیروهای مسلح، جامع و فراگیر، و تحت تأثیر راهبردهای اعتقادی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، امنیتی، ... دو جبهه حق و باطل است. سؤالات تحقیق به این شرح طرح شد:

- راهبردهای نظام استکباری مؤثر در شکل‌گیری رسالت نیروهای مسلح از دیدگاه نهج البلاغه کدام است؟
- راهبردهای نظام اسلامی مؤثر در شکل‌گیری رسالت نیروهای مسلح از دیدگاه نهج البلاغه کدام است؟
- نظر به راهبردهای دو جبهه حق و باطل، نیروهای مسلح در نظام اسلامی از دیدگاه نهج البلاغه چه رسالتی را عهده‌دار هستند؟

روش تحقیق

این پژوهش از حیث هدف، تحقیقی کاربردی و از حیث سطح تحلیل، تحقیقی توصیفی – استنباطی و از حیث طبقه‌بندی و روش متکی به روش کتابخانه‌ای با استفاده از ابزار فیش‌برداری و مراجعه به تار نماهای اینترنتی است.

تحقیقات علمی بر اساس دو مبنا یعنی هدف و نیز ماهیت و روش تقسیم‌بندی می‌شود که بر اساس هدف تحقیقات علمی را می‌توان به دو گروه بنیادی و کاربردی تقسیم کرد (حافظ‌نیا، ۸۵: ۱۳۸۹). این پژوهش از لحاظ طرح تحقیق آینده‌نگر است. از آنجا که هدف پژوهشگر پاسخ به سؤال اصلی تحقیق است، این تحقیق در زمره تحقیقات نتیجه‌گرا دسته‌بندی می‌شود. این پژوهش از لحاظ هدف نظر به اینکه با بهره‌گیری از کتاب شریف نهج‌البلاغه، رسالت نیروهای مسلح را در نظام سیاسی اسلام تبیین می‌کند و از سویی نظر به اینکه نتایج پژوهش به توسعه قلمرو ادبیات موضوع منجر می‌شود در زمره تحقیقات توسعه‌ای – کاربردی به‌شمار می‌رود.

ادبیات تحقیق

نظام سیاسی: فیرحی معتقد است نظام سیاسی، «مجموعه‌ای به هم پیوسته از فعالیتهای سیاسی تلقی می‌شود که شمار بزرگی از کارگزاران و با هدف خاص آن را تعهد کرده و انجام داده‌اند. این سامانه از عناصر همبسته تشکیل شده است که هر کدام به تنهایی بخشی از نظام سیاسی را تشکیل می‌دهد و نهادها و گروه‌های معینی را شامل می‌شود (خان‌احمدی، ۱۳۹۵: ۱۵). یکی دیگر از صاحب‌نظران این حوزه معتقد است نظام سیاسی، «کیفیت تنظیم، سازماندهی و اداره امور ارتباطی فرهنگی و اقتصادی هر اجتماع انسانی برای دستیابی به رشد مطلوب است» (نصرتی، ۴۰: ۱۳۷۸).

نهج‌البلاغه: نهج‌البلاغه مرجع و منبع علمی بی‌مانندی است که بیش از صدها اثر شگرف از آثار اندیشه‌های والا و سترگ حضرت علی (علیه‌السلام) اعم از خطبه، نامه، موعظه، کلمات قصار در ابعاد اعتقادی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی، سیاسی، فرهنگی، روحی – روانی، مدیریتی ... با رویکرد دفاع همه‌جانبه به همراه دستورالعمل‌های هر بُعد را در کنار هم گرد آورده است که هر کدام از ابعاد در شکل‌گیری رسالت نیروهای مسلح برای تحقق راهبردهای نظام اسلامی و دفع راهبردهای نظام سلطه، نقش حیاتی دارد.

سؤال یکم: راهبردهای نظام استکبار مؤثر در شکل‌گیری رسالت نیروهای مسلح از دید نهج‌البلاغه کدام است؟ فراز و فرود حکومتها گویای این است که محور اساسی تبیین و ترسیم‌کننده رسالت نیروهای مسلح ابر راهبرد نظام سیاسی جبهه مقابل است. ابر راهبرد نظام سلطه از آغاز آفرینش انسان

يُخْرِجُوهُمْ مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ بوده است. حضرت علی (علیه السلام) در سال ۳۶ هجری در سرزمین ذی قار در خطبه‌ای در نگاهی کلی، ابر راهبرد استکبار با رویکرد راهبرد نظامی به منظور تحقق اهداف آن جبهه را برای بیداری مسلمان و هشدار به کارگزاران نظام اسلامی چنین تبیین می‌فرمایند: «... أَلَا وَ إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ ذَمَّرَ حَرْبَهُ وَ اسْتَجَلَبَ جَلْبَهُ، لِيَعُودَ الْجَوْرُ إِلَى أَوْطَانِهِ وَ يَرْجِعَ الْبَاطِلُ إِلَى نِصَابِهِ: آگاه باشید که شیطان حزب خود را برانگیخته و سپاه خویش را بسیج کرده است تا بار دیگر، ستم در جای خود مستقر گردد و باطل به جایگاه خود بازگردد...» (دشتی، ۱۳۸۳، خطبه ۲۲: بخش یکم). قرآن کریم راهبرد نظامی استکبار برای محقق شدن ابر راهبرد آن جبهه را چنین ترسیم نموده است: «... وَلَا يَزَالُونَ يَقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ: و مشرکان پیوسته کارزار می‌کنند با شما تا اینکه برگردانند شمارا از آیین خودتان که اسلام است...» (سوره بقره/ ۲۱۷). این راهبرد در آیاتی دیگر از مصحف شریف قرآن کریم چنین ترسیم شده است: «... وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ: و آن کسانی که کافر شده‌اند پیکار می‌کنند در راه شیطان...» (نساء/ ۷۶). حضرت در همان سال در نامه‌ای به معاویه، راهبردهای جبهه استکبار را با رویکرد نظامی که زمینه‌ساز ابر راهبرد آن جبهه است اینگونه ترسیم می‌فرماید: «... فَأَرَادَ قَوْمُنَا قَتْلَ نَبِيِّنَا وَاجْتِيَا حَاصِلِنَا وَهَمُّوا بِنَا الْهُمُومَ وَفَعَلُوا بِنَا الْأَفَاعِيلَ وَنَعُونَا الْعَذْبَ وَ أَحْلَسُونَا الْخَوْفَ وَاضْطَرُّونَا إِلَى جَبَلٍ وَعَرٍ وَ أَوْ قَدُوا لَنَا نَارَ الْحَرْبِ: قوم ما (قریش) آهنگ کشتن پیامبر ما کردند و خواستند که ریشه ما برکنند؛ پس دربار ما بارها نشستند و رأی زدند و بسا کارها کردند. از زندگی شیرین معمان نمودند و با وحشت دست به گریبانمان ساختند. ما را وادار کردند که برکوهی صعب زیستن گیریم؛ سپس برای ما آتش جنگ افروختند...» (دشتی، ۱۳۸۳: نامه ۹). از این راهبرد این واقعیت قابل استنباط است که نظام سلطه در راستای محقق شدن ابر راهبرد يُخْرِجُوهُمْ مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ راهبردهای دهگانه زیر را طراحی و اجراء می‌کند:

الگوی مفهومی (۱): راهبردهای استکبار

الف) جنگ احی و اجراء می نظامی روانی: از راهبردهای استکبار علیه نظام سیاسی اسلام از صدر اسلام تاکنون طرحریزی و اجرای جنگ روانی است. این راهبرد را حضرت پس از حکمیت در بخشی از خطبه ۱۲۱ چنین تبیین می‌فرماید: «... إِنَّ الشَّيْطَانَ يُسْنِي لَكُمْ طُرُقَهُ وَ يُرِيدُ أَنْ يَحُلَّ دِينَكُمْ عُقْدَةً عُقْدَةً وَيُعْطِيَكُمْ بِالْجَمَاعَةِ الْفُرْقَةَ وَ بِالْفُرْقَةِ الْفِتْنَةَ: شیطان راه خود را برایتان هموار نموده، می‌خواهد گره رشته ایمانتان بگسلد و به جای اتحاد کارتان را به تفرقه کشد و فتنه و فساد برانگیزاند...» (دشتی، ۱۳۸۳، خطبه ۱۲۱: بخش ۸). در بخشی از خطبه ۱۵۱ این راهبرد چنین ترسیم شده است: «... تَرُدُّ بِمَرِّ الْقَضَاءِ وَ تَحْلُبُّ عَيْطَ الدَّمَاءِ وَ تَتْلِمُ مَنَارَ الدِّينِ وَ تَنْفُضُ عُقْدَ الْيَقِينِ: خون تازه مردم را بریزد. در منار دین رخنه پدید کند و در یقین استوار مردم شکست اندازد...» (دشتی، ۱۳۸۳، خطبه ۱۵۱: بخش ۱۲). این راهبرد همانند گذشته از زمان پیروزی انقلاب تاکنون توسط استکبار به صورت گسترده طرحریزی و اجرا شده است. پرلموتر یکی از صاحب‌نظران این حوزه درباره این راهبرد استکبار علیه جمهوری اسلامی ایران چنین می‌گوید: «... تنها جنگ روانی است که سقوط یکی از آخرین رژیمهای ایدئولوژی و بشدت متعصب (رژیم ایران) در جهان امروز را تضمین خواهد کرد» (واشنگتن تایمز، ۱۵ ژانویه ۱۹۹۶). استکبار در طرحریزی این راهبرد از شیوه‌هایی چون تهدید، تردید، القای مستقیم، برجسب زدن، بزرگمایی، بمباران اطلاعاتی، تبلیغ، تخدیر، تلطیف و تنویر، تصدیق، ترس و ارباب، تشجیع، تطمیع، تحریک، تحریف، تهمت، پیشگویی، فریب، شایعه، دروغ بزرگ، و مبالغه استفاده می‌کند. دو شیوه از روشها این راهبرد را قرآن کریم چنین معرفی می‌کند:

روش تهدید: در قرآن کریم چنین ترسیم شده است: «... قَالُوا لَئِن لَّمْ تَنْتَهَ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ: ای نوح اگر به تبلیغ خود پایان ندهی بی‌تردید سنگسار خواهی شد...» (شعراء/ ۱۱۶).

شیوه تردید: در مصحف شریف قرآن کریم اجرای این شیوه علیه حضرت ابراهیم (علیه‌السلام) چنین تبیین شده است: «... قَالُوا أَجِئْنَا بِهَ الْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِينَ: براستی برای ما از حق می‌گویی یا ما را به بازی گرفته‌ای...» (انبیاء/ ۵۵).

ب) فرهنگی^۱ (تهاجم، قتل عام، شیخون و ناتوی فرهنگی): از دیگر راهبردهای بسیار کارآمد استکبار علیه جبهه حق، طرحریزی و اجرایی تهاجم، شیخون، قتل عام و ناتوی فرهنگی است. حضرت علی (علیه‌السلام) درباره این راهبرد استکبار خطاب به مسلمانان چنین می‌فرماید: «... إِنَّ الشَّيْطَانَ يُسْنِي لَكُمْ طُرُقَهُ وَ يُرِيدُ أَنْ يَحُلَّ دِينَكُمْ عُقْدَةً عُقْدَةً وَيُعْطِيَكُمْ بِالْجَمَاعَةِ الْفُرْقَةَ وَ بِالْفُرْقَةِ الْفِتْنَةَ فَاصْدِقُوا عَنْ نَزَاغَاتِهِ وَ نَفَاتِهِ وَ أَقْبَلُوا النَّصِيحَةَ مِمَّنْ أَهْدَاها إِلَيْكُمْ وَ اعْقِلُوا عَلَي أَنْفُسِكُمْ: شیطان راه خود را برایتان هموار نموده، می‌خواهد گره رشته ایمانتان بگسلد و به جای اتحاد کارتان را به تفرقه کشد و فتنه و

فساد برانگیزاند. از افسونهای وسوسه‌هایش اعراض کنید» (دستی، ۱۳۸۳، خطبه ۱۲۱: بخش ۸). بخشی از روشهای تهاجم فرهنگی به این شرح است:

گسترش فساد در زمین: حضرت علی (علیه‌السلام) در بخشی از خطبه ۹۸ این راهبرد استکبار را چنین ترسیم می‌فرماید: «وَاللَّهِ لَا يَزَالُونَ حَتَّى لَا يَدْعُوا لِلَّهِ مُحَرَّمًا إِلَّا اسْتَحْلَوْهُ وَلَا عَقْدًا إِلَّا حَلُّوهُ وَ حَتَّى لَا يَبْقَى بَيْتٌ مَدْرٍ وَلَا وَبْرٍ إِلَّا دَخَلَهُ ظُلْمُهُمْ وَ نَزَلَ بِهِ عَيْتُهُمْ وَ نَبَا بِهِ سُوءٌ رَعِيهِمْ: به خدا سوگند، بنی‌امیه، همچنان بمانند تا هر چه را که خدا حرام کرده است، حلال شمارند و هر پیمانی را بگسلند و هیچ خانه و خیمه‌ای نماند، جز اینکه، ظلمشان در آن داخل گردد و تبهکاریشان در آن فرود آید. رفتار زشتشان مردم را از مساکنشان گریزان سازد...» (دستی ۱۳۸۳، خطبه ۹۸: بخش ۵).

احیای ارزشهای جاهلیت: این راهبرد استکبار در خطبه قاصعه چنین ترسیم شده است: «... اءِلا وَ اِنْكُمْ قَدْ نَفَضْتُمْ اءِيدِيكُمْ مِنْ حَبْلِ الطَّاعَةِ وَ تَلَمْتُمْ حِصْنَ اللَّهِ الْمَضْرُوبَ عَلَيْكُمْ بِأَحْكَامِ الْجَاهِلِيَّةِ وَ اعْلَمُوا ... اَنْكُمْ صِرْتُمْ بَعْدَ الْهَجْرَةِ اَغْرَابًا، وَ بَعْدَ الْمَوْلَاةِ اَحْزَابًا، مَا تَتَعَلَّقُونَ مِنْ اِلَّا سِلَامٍ اِلَّا بِاسْمِهِ وَ لَا تَعْرِفُونَ مِنْ اِلَّا يَمَانَ اِلَّا رَسْمَهُ. تَقُولُونَ النَّارَ وَ لَا اَلْعَارَ، كَأَنَّكُمْ تُرِيدُونَ. تَقُولُونَ... كَأَنَّكُمْ تُرِيدُونَ اَنْ تُكْفِنُوا اِلَّا سِلَامَ عَلِيٍّ وَ جَهِيهِ اَنْتَهَاكَ لِحَرِيمِهِ وَ نَقَضَا لِمِيثَاقِهِ، الَّذِي وَضَعَهُ اللَّهُ لَكُمْ حَرَمًا فِي رِضِيهِ، وَمُنَا بَيْنَ خَلْقِهِ: آگاه باشید شما هم اکنون دست از رشته اطاعت خدا کشیدید و با زنده کردن ارزشهای جاهلیت، دژ محکم الهی را درهم شکستید... بدانید که پس از هجرت دوباره چونان اعراب بادیه‌نشین شده‌اید و پس از وحدت دوباره به احزاب گوناگون تبدیل گشته‌اید. از اسلام تنها نام آن و از ایمان جز نشانی نمی‌شناسید! ... اسلام را واژگون و پرده حرمتش را پاره و پیمانی را که خدا برای حرمت مسلمین در زمین و عامل امنیت و آرامش مردم قرار داده شکستید...» (دستی، ۱۳۸۳، خطبه ۱۹۲: بخش ۱۰۲-۱۰۸).

استعمار استثمار: این راهبرد استکبار برای مردم مصر چنین ترسیم شده است: «... لَكِنِّي اَسَى اءَنْ يَلِيَ اَمْرَ هَذِهِ اَلْاُمَّةِ سَفَهَاؤُهَا وَ فُجَارُهَا، فَيَتَّخِذُوا مَالَ اللَّهِ ذُوْلًا وَ عِبَادَةً خَوْلًا وَ الصَّالِحِينَ حَرْبًا وَ اَلْفَاسِقِينَ حَرْبًا: ولی اندوه من از این است که مستی بیخردان و تبهکاران این امت حکومت را به دست گیرند و مال خدا را میان خود دست به دست گردانند و بندگان خدا را به بردگی کشند و با نیکان در پیکار شوند و فاسقان را یاران خود سازند...» (دستی، ۱۳۸۳، نامه ۳۷: بخش ۱).

بدعت در دین: حضرت علی (علیه‌السلام) در سال ۳۶ هجری در آغاز جنگ صفین این راهبرد استکبار را در نامه خطاب به معاویه چنین ترسیم می‌فرماید: «... فَسُبْحَانَ اللَّهِ! مَا اَشَدُّ لُرُومَكَ لِلْاَهْوَاءِ الْمُبْتَدَعَةِ وَ الْحَيْرَةِ الْمُتَّبَعَةِ مَعَ تَضْيِيعِ الْحَقَائِقِ وَ اَطْرَاحِ الْوَتَائِقِ، اَلَّتِي هِيَ لِلَّهِ طَلِبَةٌ وَ عَلَيَّ عِبَادَةٌ حُجَّةٌ: سبحان الله! چه بسیار است پیروی تو از هواهای بدعت‌آمیز و چه سخت است گرفتار آمدنت به چنگ

رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دیدگاه نهج البلاغه

حیرت و سرگردانی. حقایق را ضایع می‌گذاری و پیمانها را به دور می‌افکنی. حقایق و پیمانهایی که خواسته خداوند و حجت است بر بندگان او...» (دشتی، ۱۳۸۳، نامه ۳۷: بخش ۱).

ج) نفوذ: از دیگر راهبردهای استکبار علیه نظام اسلامی، بسیج همگانی به منظور نفوذ افراد سرسپرده در نظام اسلامی در راستای انحراف و اختلال در فرایند حرکت حکومت اسلامی به سمت اهداف متعالی است. در بخش افراد سرسپرده به افرادی چون خالدابن ولید و ابوموسی اشعری می‌توان اشاره کرد. کارتر رئیس جمهور وقت امریکا این راهبرد را چنین ترسیم می‌کند: «بازرگان و اعضای کابینه‌اش که اکثر تحصیل کرده غرب بودند با ما همکاری داشتند...» (Hart, 1995: 23). دربارهٔ بنی‌صدر چنین آمده است: «او (بنی‌صدر) پیش از انقلاب با حقوق ماهیانه هزار دلار و با کد رمز «اس.دی. لور»، با سازمان سیا همکاری می‌کرد (اسناد لانه جاسوسی، ج ۳۸: ۲۰۴).

د) کودتا: این راهبرد همانند دیگر راهبردهای صدر اسلام و تاکنون همواره توسط استکبار طرحریزی و اجرا شد. قرآن کریم این راهبرد را به پیامبر اکرم (صلوات‌اله علیه و آله) چنین خطاب می‌کند: «... إِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يَخْرُجُوكَ وَيَمْكُرُونَ» (به یاد آر) زمانی را که کفار قریش (به منظور بی‌نتیجه کردن دعوت تو) حيله می‌کردند با تو تا حیس کنندت یا بکشند تو را یا بیرونت کنند (از مکه) و ایشان حيله می‌کنند...» (انفال / ۳۰). در صدر اسلام به کودتاهایی همچون سقیفه، حکمیت و صلح امام حسن (علیه‌السلام) می‌توان اشاره کرد. این راهبرد دشمن در عصر حاضر در اسناد چنین تدوین شده است: «... هدف از تهاجم طبع تنها آزادی گروگانها نبود بلکه کودتا برای سرنگونی رژیم ایران، هدف اصلی این عملیات بوده است (کیه‌زا، ۱۳۶۲: ۱۳۶). دربارهٔ اجرای این راهبرد علیه جمهوری اسلامی ایران خبرگزاری تاس چنین گزارش می‌کند: «... امریکا با همکاری مصر و اسرائیل طرح کودتا در ایران را مورد بررسی قرارداد» (خبرگزاری ج.ا.ا. ایران، نشریه گزارش ویژه، مورخ ۱۳۵۹/۳/۴: ۲۰).

ه) بحران و آشوبهای داخلی: از دیگر راهبردهای استکبار علیه نظام اسلامی ایجاد بحرانهای داخلی است. در صدر اسلام می‌توان به اقدامات یهودیان در مدینه، شورشهای مردم کوفه در زمان امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) و اقدامات مردم علیه امام حسن (علیه‌السلام)، ... اشاره کرد. حضرت علی (علیه‌السلام) دربارهٔ این راهبرد می‌فرماید: «... فَتَنٌ كَقَطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ لَا تَقُومُ لَهَا قَائِمَةٌ وَلَا تَرُدُّلَهَا رَابِعَةٌ، تَأْتِيكُمْ مَرْمُومَةٌ مَرْحُولَةٌ يَخْفِزُهَا قَائِدُهَا: فتنه‌هایی است چون ظلمت شب، کس را یارای آن نیست که در برابرشان برپای خیزد. هیچ یک از درفش‌هایش واپس نخواهد نشست. فتنه‌ها همانند اشتری مهار کرده

1. Coupdetat
2. Internal Crisis

و پالان بر پشت نهاده که آن که مهارش را می‌کشد به شتابش وا دارد و آن که بر آن سوار شده تا حد توان می‌دواندش به سوی شما می‌آیند. آن فتنه‌جویان قومی هستند که سختدلی و آزارشان بیش و رخت و جامه‌شان اندک است...» (دشتی، ۱۳۸۳: خطبه ۱۰۱: بخش دوم). حضرت خطاب به والی مکه قثم بن عباس این راهبرد استکبار (معاویه) را چنین هشدار می‌دهند: «... أَمَا بَعْدُ فَإِنَّ عَيْنِي بِالْمَغْرِبِ كَتَبَ إِلَيَّ يُعَلِّمُنِي أَنَّهُ وَجَّهٌ إِلَى الْمَوْسِمِ أَنَسٌ مِنْ أَهْلِ الشَّامِ، الْعُمِّي الْقَلُوبِ، الصُّمُّ الْأَسْمَاعِ، الْكُفُّهُ الْأَبْصَارِ، الَّذِينَ يَلْتَمِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَيُطِيعُونَ الْمَخْلُوقَ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ وَيَحْتَلِبُونَ الدُّنْيَا دَرَاهِمًا بِالْأُيُنِ وَيَشْتَرُونَ عَاجِلَهَا بِأَجْلِ الْأَبْرَارِ الْمُتَّقِينَ: اما بعد، جاسوس من که در مغرب است به من نوشته و خبر داده است که جمعی از مردم شام را برای روزهای حج به مکه فرستاده‌اند. مردمی کوردل، گران گوش و کور دیده که حق را از راه باطل می‌جویند و با فرمانبرداری از مخلوق، نافرمانی خالق می‌کنند و دین خویش می‌دهند و متاع ناچیز دنیا می‌ستانند و به بهای جهان نیکان و پرهیزگاران، دنیای دون را می‌خرند» (دشتی، ۱۳۸۳، نامه ۳۳: بخش ۱). سولیوان سفیر امریکا در ایران در سال ۱۳۵۸ چنین می‌گوید: «هر گروه میانه‌رو متمایل به غربی که به مبارزه علیه ملاحا برخیزد در مورد او به‌عنوان یک گروه مترقی با علاقه تمام تبلیغ خواهیم کرد» (غضنفری، ۱۳۸۱: ۱۴۲). استکبار این راهبرد را در سالهای ۱۳۶۰، ۱۳۷۸، ۱۳۸۸، ۱۳۹۶ علیه جمهوری اسلامی ایران طراحی و اجرا کرده است.

(و) ترور: از دیگر راهبردهای استکبار علیه نظام اسلامی طرحریزی و اجرای ترور است. این راهبرد را حضرت علی (علیه‌السلام) چنین ترسیم می‌فرماید: «... فَأَرَادَ قَوْمُنَا قَتْلَ نَبِيِّنَا: قوم ما (قریش) آهنگ کشتن پیامبر ما کردند...» (دشتی، ۱۳۸۳، نامه ۹: بخش اول). این راهبرد استکبار با دو رویکرد زیر طراحی و اجرا می‌شود:

ترور فیزیکی: این رویکرد در آیاتی از سوره قصص چنین ترسیم شده است: «... وَجَاءَ رَجُلٌ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ يَسْعَى قَالَ يَا مُوسَى إِنَّ الْمَلَأَ يَأْتَمِرُونَ بِكَ لِيَقْتُلُوكَ فَاخْرُجْ إِنِّي لَكَ مِنَ النَّاصِحِينَ: و آمد مردی از دورترین نقطه شهر در حالی که شتاب می‌کرد (تا به موسی رسید) گفت ای موسی البته بزرگان قوم فرعون مشورت می‌کنند درباره تو تا بکشندت پس بیرون شو که من از نیک خواهانم...» (قصص / ۲۰). رویکرد این راهبرد به پیامبر اکرم (صلوات‌اله علیه و آله) چنین خطاب شده است: «... إِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ: و (به یاد آر) زمانی را که کفار قریش (به منظور بی‌نتیجه کردن دعوت تو) حيله می‌کردند با تو تا حبس کنندت یا بکشند...» (همان، انفال: ۳۰). حوادثی همچون ليله‌المبيت، ترور حضرت علی (علیه‌السلام) و ترور امام مجتبی (علیه‌السلام)، نمونه‌هایی از رویکرد این راهبرد است. در دوران انقلاب به حجم ترورهایی که توسط دست‌نشاندهای استکبار از ماه‌های اول انقلاب

رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دیدگاه نهج البلاغه

تاکنون صورت گرفته است می‌توان اشاره کرد. در روزنامه ملی گازاته این راهبرد چنین تبیین شده است: «... منافقین از طریق نمایندگیهای خود در عراق و ترکیه و توسط سازمان سیا تحت آموزشهای تروریستی قرار گرفته‌اند و برای عملیات به ایران اعزام می‌شوند...» (روزنامه جمهوری اسلامی: ۱۳۷۲/۱/۲۶).

ترویر شخصیتی^۱: قرآن کریم این رویکرد را چنین تبیین می‌فرماید: «... فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّبِينٌ: پس آن هنگام که آمد به سویشان حق (معجزات) از جانب ما گفتند البته این سحری هویدا است...». در دوران شکل‌گیری نهضت اسلامی از سال ۱۳۴۱ تاکنون همواره استکبار جهانی با بهره‌گیری از امپراتور خبری خود، رهبران عالیرتبه نظام را به حرکت در مسیر اردوگاه شرق متهم می‌نمودند. در دوران دفاع مقدس مسئولان و رهبران نظام را به پیروی از بلوک شرق، دفاع از اسرائیل و بعضاً به سرمایه‌گذاری در کشورهای دیگر متهم می‌کردند تا مردم را نسبت به آنان دلسرد کنند.

ز) راهبرد تجزیه از طریق جنگ داخلی^۲: این راهبرد از حرکت‌های دیرینه استکبار علیه نظام سیاسی اسلام است که چنین ترسیم شده است: «... وَ أَحْسَبُونَا الْخَوْفَ: و با وحشت دست به گریبانمان ساختند...» (دشتی، ۱۳۸۳، نامه ۹: بخش اول). قرآن کریم این راهبرد را چنین تبیین می‌کند: «... لَقَدْ ابْتِغَوْا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوا لَكَ الْأُمُورَ: به خدا سوگند که منافقان می‌خواستند فتنه را پیش از این (غزوه احد) و بگردانید برای تو کارها (توبه / ۸). در صدر اسلام می‌توان به غرور بنی‌قینقاع اشاره کرد و در دوران حکومت حضرت علی (علیه‌السلام) می‌توان به سه جنگ جمل، صفین و نهروان، و در دوران شکل‌گیری انقلاب اسلامی می‌توان به تجهیز و تحریک قومهای مختلف کشور - خلق عرب، کومله و دمکرات، خلق بلوچ، ... - توسط استکبار علیه جمهوری اسلامی ایران اشاره کرد. یکی از افسران سیا در ۱۳۵۸/۳/۲۹ درباره‌ی این راهبرد می‌گوید: «... تمام بذره‌های جنگ داخلی در ایران کاشته شده است. ما تسلیحات زیادی در ایران داریم. گروه‌های زیادی در ایران آماده جنگ هستند. ما در آستانه موفقیت و پیروزی هستیم» (روزنامه کیهان ۱۳۵۹/۱۰/۲۰). جکسون از سناتورهای امریکایی در این باره می‌گوید: «... انقلاب ایران محکوم به شکست است و آن کشور در آستانه تجزیه به قطعات کوچک است...» (Bill, 1988:258). در یک سند سری سیا این راهبرد چنین ترسیم شده است: «... اگر کردها، آذربایجانی‌ها، اعراب و دیگر گروه‌های قومی تلاش خود را هماهنگ کنند و در جهت مشترک

1. Terror
2. Internal War

سرنگونی دولت کنونی با یکدیگر همکاری و از یکدیگر حمایت کنند به عقیده ما آنها امکان موفقیت دارند...» (اسناد لانه جاسوسی: ۱۵۲).

ح) مصوبات بین‌المللی: از دیگر راهبردهای استکبار علیه نظام اسلامی از صدر اسلام تا کنون تصویب قوانین بین‌المللی است. این راهبرد در نامه ۹ چنین ترسیم شده است: «... وَفَعَلُوا بِنَا الْإِفَاعِيلَ: پس درباره ما بارها نشستند و رأی زدند و بسا کارها کردند...» (دشتی، ۱۳۸۳، نامه ۹: بخش اول). نماد این راهبرد در صدر اسلام توسط ابوسفیان با تصویب قانونی در مکه به منظور تحریم هرگونه دادوستد و مبادله با شعب ابی طالب و مکاتبات ابوسفیان با حبشه به منظور اخراج فرستادگان پیامبر اکرم (صلوات‌اله علیه و آله) را شامل می‌شود. در عصر حاضر از همان ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی جبهه استکبار با نفوذی و استیلائی که بر سازمان ملل داشت، همواره از این حربه علیه جمهوری اسلامی ایران استفاده کرد؛ از جمله اقدامات این راهبرد لایحه بهمن ۱۳۷۴ از سوی «داماتو» سناتور صهیونیستی امریکا به مجلس سنا است که چنین آمده است: «آن چنانکه در سال ۱۳۷۰ توسط نماینده سازمان ملل در مورد حقوق بشر و سازمان عفو بین‌الملل گزارش شده است، دولت ایران اهمیت اصول بین‌المللی را نادیده می‌گیرد...» (رویدادها و تحلیل‌ها، شماره ۹۲: ۷۲). با توجه به مصوبات مکرر سازمانهای بین‌المللی درباره نقض حقوق بشر در ایران، کلیتون رئیس جمهور پیشین امریکا چنین می‌گوید: «در صورتی که خواسته‌ها و استانداردهای معنوی جامعه جهانی نقض شود، آمریکا به دفاع از آنها بر خواهد خواست» (رویدادها و تحلیل‌ها شماره ۹۳: ۲۴).

ط) محاصره اقتصادی: از دیگر راهبردهای استکبار برای شکست نظام اسلامی راهبرد اقتصادی است که در نامه ۹ چنین ترسیم شده است: «... مَعُونَا الْعَذَبُ: از زندگی شیرین منع مان کردند» (شیروانی، ۱۳۹۱: نامه ۹). این راهبرد با شیوه‌های متفاوتی علیه نظام اسلامی طرح‌ریزی و اجرا می‌شود؛ از جمله:

احتکار: نظر به نقش تخریبی این روش، حضرت به مالک اشتر چنین هشدار می‌دهند: «... وَتَفَقَّدَ أُمُورَهُمْ بِخَصْرَتِكَ وَفِي حَوَاشِي بِلَادِكَ وَاعْلَمْ مَعْدَلِكَ أَنْ فِي كَثِيرٍ مِنْهُمْ ضَيْقًا فَاحِشًا وَشُحًا قَبِيحًا وَاحْتِكَارَ الْمَنَافِعِ وَتَحَكُّمًا فِي الْبِيَاعَاتِ وَذَلِكَ بَابٌ مَضْرُوبٌ لِلْعَامَّةِ وَعَيْبٌ عَلَى الْوَلَاءَةِ. فَامْنَعْ مِنَ الْإِحْتِكَارِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلوات‌اله علیه و آله) مَنَعَ مِنْهُ وَلَيْكُنَّ الْبَيْعُ بَيْنَا سَمْحَابٍ مَوَازِينَ عَدْلٍ وَأَسْعَارٍ لَا تَنْجِفُ بِالْفَرِيقَيْنِ مِنْ وَأَعْوَانِكَ مِنْ أَخْرَاسِكَ وَشُرْطِكَ حَتَّى يُكَلِّمَكَ مُتَكَلِّمُهُمْ غَيْرَ مُتَعْتِعٍ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صلوات‌اله علیه و آله) يَقُولُ فِي غَيْرِ مَوْطِنٍ: لَنْ تُقَدَّسَ أُمَّةٌ لَا يُؤْخَذُ لِلضَّعِيفِ فِيهَا حَقُّهُ مِنْ الْقَوِيِّ غَيْرَ مُتَعْتِعٍ: در کارشان نظر کن؛ خواه در شهر تو باشند یا شهرهای دیگر. با این همه بدان که بسیاری از

رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دیدگاه نهج البلاغه

ایشان را روشی ناشایسته است و حریصند و بخیل. احتکار می‌کنند و به میل خود برای کالای خود بها می‌گذارند؛ با این کار به مردم زیان می‌رسانند و برای والیان هم مایه ننگ و عیب هستند. پس از احتکار منع کن که رسول‌الله (صلوات‌الله علیه و آله) آن را منع کرده است و باید خرید و فروش به آسانی صورت گیرد و بر موازین عدل به گونه‌ای که در بهانه فروشنده زیان بیند و نه بر خریدار اجحاف شود. پس از اینکه احتکار را ممنوع داشتی، اگر کسی باز هم دست به احتکار کالا زد، کیفرش ده و عقوبتش کن تا سبب عبرت دیگران گردد ولی کار به اسراف نکشد» (همان، نامه ۵۳: بخش ۹۹).

ی) **تهاجم نظامی:** از دیگر راهبردهای استکبار علیه نظام اسلامی از صدر اسلام تاکنون تهاجم نظامی است. این راهبرد را حضرت علی (علیه‌السلام) چنین ترسیم می‌کند: «... وَأَوْقَدُوا لَنَا نَارَ الْحَرْبِ سِيسَ بِرَأْيِ مَا آتَى جَنْجَ افْرُوخْتَنْد...» (دستی، ۱۳۸۳، نامه ۹: بخش اول). این راهبرد به کارگزاران نظام اسلامی چنین ابلاغ شده است: «... فَخُذُوا لِلْحَرْبِ أَهْبَتَهَا وَأَعِدُّوا لَهَا عُذَّتَهَا فَقَدْ سَبَّ لَطَاهَا وَعَلَا سَنَاهَا وَاسْتَشْعَرُوا الصَّبْرَ فَإِنَّهُ إِذْ دَعَى إِلَى النَّصْرِ: بِرَأْيِ جَنْجَ آمَادَه شَوِيد و ساز و برگ نبرد مهیا دارید که آتش جنگ افروخته شده و شعله آن بالا گرفته است...» (دستی، ۱۳۸۲، خطبه ۲۶: بخش ۵). حضرت امام (ره) این راهبرد را برای کارگزاران نظام چنین ترسیم می‌فرمایند: «... جنگ ما جنگ حق و باطل بود و تمام شدنی نیست. جنگ ما جنگ فقر و غنا بود. جنگ ما جنگ ایمان و رذالت بود. این جنگ از آدم تا ختم زندگی وجود دارد» (امام خمینی (ره)، ۱۳۶۹، ج ۲۱: ۲۸۶).

سؤال دوم: راهبردهای نظام اسلامی مؤثر در رسالت نیروهای مسلح از دید نهج البلاغه کدام است؟ فراز و فرود حکومتها گویای این است که از دیگر محورهای اساسی تبیین و ترسیم‌کننده رسالت نیروهای مسلح ابر راهبرد نظام سیاسی است. ابر راهبرد جبهه حق از آغاز آفرینش انسان يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بوده است. محقق شدن این ابر راهبرد با راهبردهای زیر فراهم می‌شود:

الف) **نجات انسان از ظلمت:** از راهبردهای نظام اسلامی، که تبیین‌کننده رسالت نیروهای مسلح است، نجات انسان از ظلمت و گمراهی است. این راهبرد هنگام شروع جنگ صفین چنین ترسیم شده است: «... فَوَاللَّهِ مَا دَفَعْتُ الْحَرْبَ يَوْمًا إِلَّا وَ أَنَا أَطْمَعُ أَنْ تَلْحَقَ بِي طَائِفَةٌ فَتَهْتَدِيَ بِي وَ تَعْشَوُا إِلَيَّ صَوْبِي وَ ذَلِكَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَقْتُلَهَا عَلَيَّ ضَلَالِهَا وَ إِنْ كَانَتْ نَبْوَةٌ بِأَتَامِهَا: به خدا سوگند، هیچ گاه جنگ را حتی یک روز به تأخیر نینداختم مگر به آن امید که گروهی از مخالفان به من پیوندند و به وسیله من هدایت شوند و با چشمان کم‌سوی خود پرتوی از راه مرا بنگرند و به راه آیند. چنین حالی را بیشتر دوست دارم از کشتن ایشان در عین ضلالت؛ هر چند، خود گناه خود به گردن گیرند...» (دستی، ۱۳۶۵: خطبه ۵۴). پیامبر اکرم (صلوات‌الله علیه و آله) این راهبرد نظام اسلامی را چنین تبیین می‌فرماید: «... خداوند ما را آفریده و مبعوث ساخته است تا کسانی از بندگانش را که در زیر سلطه ظالمان هستند،

خارج سازیم و آنها را به عبادت و پرستش او رهنمون شویم...» (کمال ابن اثیر، ۱۴۰۸: ۴۶۲). در جای دیگر این راهبرد چنین ترسیم شده است: «... مَنْ أَصْبَحَ وَ لَمْ يَهْتِمْ بِهٖ أُمُورَ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ: کسی که بشنود انسانی که ندا می‌دهد ای مسلمانان به فریادم برسید اگر اجابتش نکند، مسلمان نیست...» (دانشگاه دفاع ملی، ۱۳۸۷: ۱۶۸). حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) این راهبرد را در بعثت پیامبر اکرم (صلوات‌الله‌علیه و آله) چنین ترسیم می‌کند: «... بَابِي مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلهِ ظَلَمَهَا وَ كَشَفَ عَنِ الْقُلُوبِ بُهْمَهَا وَ جَلَى عَنِ الْأَبْصَارِ عُمَمَهَا وَ قَامَ فِي النَّاسِ بِالْهِدَايَةِ، فَأَقْدَهُمْ مِنَ الْغَوَايَةِ وَ بَصَّرَهُمْ مِنَ الْعِمَائِيَّةِ وَ هَدَاهُمْ إِلَى الدِّينِ الْقَوِيمِ وَ دَعَاهُمْ إِلَى الطَّرِيقِ الْمُسْتَقِيمِ: خدای بزرگ به وسیله پدرم محمد (صلوات‌الله‌علیه و آله) تاریکیهای آن را روشن، و مشکلات قلبها را برطرف، و موانع رؤیت دیده‌ها را از میان برداشت و با هدایت در میان مردم قیام کرده و آنان را از گمراهی رهانید و بینایشان کرده و ایشان را به دین استوار و محکم رهنمون شد، و به راه راست دعوت نمود...» (تهرانی، ۱۳۹۱: ۶۱-۶۳).

ب) احیای نشانه‌های دین خداوند: از راهبردهای نظام اسلامی، که تبیین‌کننده رسالت نیروهای مسلح است، احیای نشانه‌های دین خداوند است. این راهبرد هنگام شروع جنگ صفین چنین ترسیم شده است: «... اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنِ الَّذِي كَانَ مِنَّا مُنَافِسَةً فِي سُلْطَانٍ وَ لَا أَلْتِمَاسَ شَيْءٍ مِنْ فَضُولِ الْخُطَامِ وَ لَكِنْ لِنُرْدَ الْمَعَالِمِ مِنْ دِينِكَ، فَيَأْمَنَ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِكَ وَ تُقَامَ الْمُعْظَلَةُ مِنْ خُدُودِكَ: بار خدایا، تو می‌دانی که آن کارها که از ما سر زد (جنگ)، نه برای هم چشمی بود و نه رقابت در قدرت و نه خواستیم از این دنیای ناچیز چیزی افزون به چنگ آوریم، بلکه می‌خواستیم نشانه‌های دین تو را که دگرگون شده بود بازگردانیم...» (دشتی، ۱۳۸۳ خطبه ۱۳۱: بخش ۳) این راهبرد را حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها) در خطبه فدکیه چنین تبیین می‌فرماید: «... دَاعِيَا إِلَى سَبِيلِ رَبِّهِ بِالْحِكْمَةِ وَ الْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، يَجْفُؤُ الْأَصْنَامَ وَ يَنْكُثُ الْأَهَامَ، حَتَّىٰ أَنْهَزَمَ الْجَمْعُ وَ وُلُّوا الدُّبُرَ. حَتَّىٰ تَفَرَّى اللَّيْلُ عَنْ صُبْحِهِ وَ أَسْفَرَ الْحَقُّ عَنْ مَحْضِهِ: و با حکمت و پند و اندرز نیکو به سوی پروردگارشان دعوت نمود، بتها را نابود ساخته و سر کینه‌توزان را می‌شکند تا جمعشان منهزم شده و از میدان گریختند تا آن‌گاه که صبح روشن از پرده شب برآمد و حق نقاب از چهره برکشید، زمامدار دین به سخن در آمد...» (مکارم شیرازی، ۱۳۸۹: ۲۳). این راهبرد را پیامبر اکرم (صلوات‌الله‌علیه و آله) چنین تبیین می‌فرماید: «... مَنْ قَاتَلَ لِتَكُونَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ: کسی که در راه اعتلای کلمه‌الله و حاکمیت آیین حق قیام می‌کند در راه خدا جهاد کرده است...» (بخاری، بی تا: ۵۶).

ج) اصلاح شهرها: حضرت علی (علیه‌السلام) در بخشی از خطبه ۱۳۱ این راهبرد را چنین تبیین می‌کند: «... وَ نَظَّهَرِ الْأَصْلَاحَ فِي بِلَادِكَ: و بلاد تو را اصلاح کنیم...» (شیروانی، ۱۳۹۱، خطبه ۱۳۱: بخش ۳).

رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دیدگاه نهج البلاغه

د) امان ستمدیدگان: این راهبرد نظام اسلامی، که تبیین کننده رسالت نیروهای مسلح است در بخشی دیگر از خطبه ۱۳۱ چنین تبیین شده است: «... فَيَأْمَنُ الْمَظْلُومُونَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَتُقَامُ الْمُعْطَلَةُ مِنْ حُدُودِكُمْ: تا بندگان ستمدیده‌ات در امان مانند و آن حدود که مقرر داشته‌ای، جاری گردد (شیروانی، ۱۳۹۱، خطبه ۱۳۱: بخش ۳). معمار کبیر انقلاب اسلامی این راهبرد را در چشم‌انداز دفاعی نظام اسلامی چنین ترسیم می‌فرماید: «... ما باید در ارتباط با مردم جهان و رسیدگی به مشکلات و مسائل مسلمانان و حمایت از مبارزان و گرسنگان و محرومان با تمام وجود تلاش نماییم و این را باید از اصول سیاست خارجی خود بدانیم. ما اعلام می‌کنیم جمهوری اسلامی برای همیشه حامی و پناهگاه مسلمانان آزاده جهان است...» (محمدی، ۱۳۸۷: ۷۶).

ه) دفع فساد از زمین: این راهبرد به عنوان رسالت نیروهای مسلح به فرماندار بصره، عثمان بن حنیف چنین ابلاغ شده است: «... انْجَهْدُ فِي انْ أَطَهَرَ الْأَرْضَ مِنْ هَذَا الشَّخْصِ الْمَعْكُوسِ وَالْجِسْمِ الْمَرْكُوسِ، حَتَّى تَخْرُجَ الْمَدْرَةُ مِنْ بَيْنِ حَبِّ الْأَخْصِيدِ: و می‌کوشم تا زمین را از این شخص تبه‌کار کج‌اندیش پاکیزه سازم؛ چنانکه گندم را پاک کنند و دانه‌های کلوخ را از آن بیرون اندازند...» (دشتی، ۱۳۸۳، نامه ۴۵: بخش ۱۹).

و) مقابله با عصیان‌گران: از دیگر راهبرهای نظام اسلامی، که تبیین کننده رسالت نیروهای مسلح است، مقابله با عصیان و طغیان در برابر اوامر خداوند متعال است. این راهبرد در خطبه قاصعه چنین تبیین شده است: «... الا وَ قَدْ أَمَرَنِي اللَّهُ بِقِتَالِ الْاَهْلِ الْبَغْيِ وَ النَّكْثِ وَ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ فَأَمَّا النَّا كُتُونُ فَقَدْ قَاتَلْتُ وَ أَمَّا الْفَاسِطُونَ فَقَدْ جَاهَدْتُ وَ أَمَّا الْمَارِقَةُ فَقَدْ دَوَّخْتُ: آگاه باشید! خداوند مرا به جنگ با سرکشان، تجاوزکاران، پیمان‌شکنان و فسادکنندگان در زمین فرمان داد. با ناکثان پیمان‌شکن جنگیدم و با قاسطین تجاوز کار جهاد کردم و مارقین خارج شده از دین را خوار و زبون ساختم...» (دشتی، ۱۳۸۳، خطبه ۱۹۲: بخش ۱۱۱). این راهبرد در قرآن کریم چنین ترسیم شده است: «... وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ: با آنها بجنگید تا فتنه و شرکی باقی نماند و آیین همه آیین خداوند باشد...» (بقره/۱۹۳). در خطبه فدک این راهبرد چنین ترسیم شده است: «... الْمُشْرِكِينَ، ضَارِبًا تَبَجَّهْمُ، اخِذًا بِاَكْطَامِهِمْ: کمرشان را شکست؛ حلقومشان را فشرود و با حکمت و پند و اندرز نیکو به سوی پروردگارش دعوت نمود، بتها را نابود ساخته و سر کینه‌توزان را می‌شکند؛ تا جمعشان منهزم شده و از میدان گریختند...» (مجلسی کوپائی، ۱۳۸۸: ۲۳).

ز) استقرار حکومت حق در سراسر زمین: این راهبرد نظام اسلامی، که تبیین کننده رسالت نیروهای مسلح است در بخشی از خطبه ۱۹۲ چنین تبیین شده است: «... وَ لَئِنْ أَدَانَ اللَّهُ فِي الْكُرَّةِ عَلَيْهِمْ

لَا يَلْنَّ مِنْهُمْ: اگر خداوند مرا باقی گذارد با حمله دیگری نابودشان خواهم کرد و حکومت حق را در سراسر کشور اسلامی پایدار خواهم کرد...» (فیض الاسلام، ۱۳۶۵ خطبه ۱۹۲: بخش ۱۱۳).

ح) اجابت فرمان الهی: این راهبرد نظام اسلامی، که برخوردار رویکرد نظامی است در سال ۳۷ هجری هنگام شروع جنگ صفین چنین ترسیم شده است: «... وَقَدْ قَلَّبْتُ هَذَا الْأَمْرَ بَطْنُهُ وَظَهْرُهُ حَتَّى مَنَعَنِي النَّوْمَ فَمَا وَجَدْتَنِي يَسْعَى إِلَّا قِتَالَهُمْ أَوْ الْجُحُودَ بِمَا جَاءَ بِهِ مُحَمَّدٌ (*) فَكَانَتْ مُعَالَجَةُ الْقِتَالِ أَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْ مُعَالَجَةِ الْعِقَابِ وَمَوْتَاتُ الدُّنْيَا أَهْوَنَ عَلَيَّ مِنْ مَوْتَاتِ الْآخِرَةِ: زیر و روی کار را بر رسیدم (به گونه‌ای که خواب از چشمم برید) دیدم یا باید با این قوم بجنگم یا آنچه را محمد (صلوات‌اله علیه و آله) آورده انکار کنم؛ پس، جنگ با آنان را از عذاب خدا آسانتر یافتم که رنجهای این جهانی، تحمل‌پذیرتر از عذابهای آن جهانی است...» (فیض الاسلام، ۱۳۶۵، خطبه ۵۴: بخش ۲-۳).

ط) انهدام افکار شیطانی: این راهبرد نظام اسلامی با رویکرد نظامی که تبیین‌کننده رسالت نیروهای مسلح است در جمع لشکریان نبرد صفین، چنین ترسیم شده است: «... وَ عَلَيْنَا بِهَذَا السَّوَادِ الْأَعْظَمِ وَالرُّوَاقِ الْمُطَنَّبِ فَاضْرِبُوا تَبَجَّةً فَإِنَّ الشَّيْطَانَ كَامِنٌ فِي كِسْرِهِ وَقَدْ قَدَّمَ لَلْوُثْبَةِ يَدًا وَآخَرَ لِلنُّكُوصِ رِجْلًا فَصَمَدًا صَمَدًا حَتَّى يُنْجِلِي لَكُمْ عَمُودَ الْحَقِّ: به آن سپاهی انبوه، یعنی سپاه شامیان بت‌زید و بر آن سرافرده‌ای که طنابهایش به اطراف کشیده شده، حمله برید و شمشیرهای خود بر یال و کتفشان فرود آرید که شیطان در درون آن لانه کرده است. دستی پیش داشته که بجهد و بتازد و پایی واپس نهاده که به هنگام بگریزد. آهنگ او و یارانش کنید تا پرتو حقیقت بر شما تجلی کند...» (فیض الاسلام، ۱۳۶۵، خطبه ۶۶: بخش ۴-۵).

ی) مبارزه با مدعیان دروغین: این راهبرد نظام اسلامی، که تبیین‌کننده رسالت نیروهای مسلح و چشم‌انداز مکتب حیات‌بخش اسلام در فرایند تحقق مقام قرب الهی انسان است در خطبه‌ای در جمع مردم مدینه چنین ترسیم شده است: «... أَلَا وَإِنِّي أَقَاتِلُ رَجُلَيْنِ: رَجُلًا ادَّعَى مَا لَيْسَ لَهُ وَآخَرَ مَنَعَ الَّذِي عَلَيْهِ: آگاه باشید که من با دو کس پیکار کنم: یکی کسی که چیزی را ادعا کند که حق او نباشد و دیگر کسی که از ادای حقی که به گردن اوست سر برتابد...» (دشتی، ۱۳۸۳ خطبه ۱۷۳: بخش ۳).

ک) احقاق حق: این راهبرد نظام اسلامی، که برخوردار از رویکرد نظامی، و تبیین‌کننده رسالت نیروهای مسلح است، خطاب به محمدابن‌ابی‌بکر چنین ابلاغ شده است: «... مَا تَنْتَظِرُونَ بِنَصْرِكُمْ وَ الْجِهَادِ عَلَيَّ حَقِّكُمْ؟ الْمَوْتَ أَوْ الدَّلَّ لَكُمْ: منتظر چه چیزی هستید؟ چرا برای گرفتن حق خود جهاد نمی‌کنید؟ آیا در انتظار مرگ یا ذلت هستید...» (دشتی، ۱۳۸۳، خطبه ۱۸۰: بخش ۳).

رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دیدگاه نهج البلاغه

ل) گشودن مسیر الهی بر روی مردم: از دیگر راهبردهای نظام اسلامی، که تبیین‌کننده رسالت نیروهای مسلح است، گشودن مسیر الهی به روی انسان است که در منشور حکومت اسلامی چنین ترسیم شده است: «... لُجِهَادُ الْجِهَادِ عِبَادَ اللَّهِ، الْإِلاَ وَ إِيَّيْ مُعَسِّكِرٌ فِي يَوْمِي هَذَا، فَمَنْ أَرَادَ الرُّوْحَ إِلَى اللَّهِ فَلْيَخْرُجْ؛ جهاد؛ جهاد ای بندگان خدا. بدانید که من امروز لشکر می‌آرایم. هر که خواهد که با این سپاه به سوی خدا، در حرکت آید به لشکرگاه روی نهد (فیض‌الاسلام، ۱۳۶۵، خطبه ۱۸۲: بخش ۳).

م) توسعه میدان نبرد: از راهبردهای نظام اسلامی که تبیین‌کننده رسالت نیروهای مسلح است توسعه میدان نبرد است که در منشور حکومت اسلامی چنین ترسیم شده است: «... فَوَاللَّهِ مَا عَزَى قَوْمٌ قَطُّ فِي عُقْرِ دَارِهِمْ إِلَّا ذُلُّوا؛ به خدا سوگند هر ملتی که درون خانه خود مورد هجوم قرار گرفت، ذلیل خواهد شد» (شیروانی، ۱۳۹۱، خطبه ۲۷: بخش ۴). این راهبرد، در بیانات فرماندهی معظم کل قوا چنین ترسیم شده است: «... در خلیج فارس جنگ کردن داخل خانه است در حالی که در دریای عمان جنگ کردن در عرصه وسیع بیرون خانه است. بنابراین کار خیلی مهم است...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۶/۱۲/۱۹).

ص) مقابله با خواری مسلمین: این راهبرد، که تبیین‌کننده رسالت نیروهای مسلح است در هنگامی که سپاه معاویه آب را بر روی سپاه اسلام بست، چنین ترسیم شده است: «قَدِ اسْتَطَعْمُوكُمْ الْقِتَالَ فَأَقْرُوا عَلَى مَذَلَّةٍ وَتَأْخِيرٍ مَحَلَّةٍ، أَوْ رَوْوُوا السُّيُوفَ مِنَ الدِّمَاءِ تَرَوْوًا مِنَ الْمَاءِ: سپاه معاویه با بستن آب بر شما، شما را به پیکار دعوت کرده است. اکنون بر سر دو راهی هستید یا به ذلت و خواری بر جای خود بنشینید و یا شمشیرها را از خون سیراب سازید تا از آب سیراب شوید...» (دشتی، ۱۳۸۳، خطبه ۵۱، بخش یکم).

سؤال سوم: نظر به راهبردهای نظام سلطه و نظام اسلامی، نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دید نهج البلاغه چه رسالتی را عهده‌دار هستند؟ نظر به راهبردهای دو نظام حق و باطل، که در سؤالات قبل به آن اشاره شد، جهانشمول و زمانشمول بودن اسلام و احکام حیاتبخش آن و نگاه ژرف و عمیقی که حضرت علی (علیه‌السلام) به تحولات عالم داشتند در ابلاغ منشور حکومت اسلامی به مالک اشتر، رسالت نیروهای مسلح را چنین ترسیم می‌فرمایند: «... فَأَلْجُنُودٌ بِإِذْنِ اللَّهِ: الف) امنیت اجتماعی: حُصُونُ الرَّعِيَّةِ: دژهای استوار رعیت‌اند. ب) امنیت سیاسی: وَ زَيْنُ الْوَلَاةِ: زینت والیان. ج) امنیت اعتقادی: وَ عِزُّ الدِّينِ: دین خدا به آنها عزت یابد.

د) امنیت اقتصادی: وَ سَبِيلُ الْأَمْنِ: راه‌ها به آنها امن گردد.

ه) امنیت فرهنگی: وَ لَيْسَ تَقْوَمُ الرَّعِيَّةُ إِلَّا بِهِمْ: و کار رعیت جز به آنها استقامت نپذیرد» (خان‌احمدی، ۱۳۹۱: ۱۸۱). نظر به این منشور فرماندهی معظم کل قوا چنین می‌فرماید: «... اهمیتی که برای این مجموعه قائلیم، اولاً از این جهت است که مجموعه نیروهای مسلح، برترین عامل در حفظ امنیت کشورند. نیروهای مسلح به گفته امیر مؤمنان دژ ملت، بازوی ملت، حصن و حصار مستحکم مردم سرزمینهای خود هستند و امنیت را اینها تأمین می‌کنند...» (امام‌خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۷/۱۴).

الگوی مفهومی (۲): رسالت نیروهای مسلح از دید نهج‌البلغه

الف) امنیت اجتماعی: این امنیت ناظر بر آرامش و آسایش و رفاه مادی و معنوی جامعه همراه با عدالت اجتماعی، نبود تبعیض و فقر، برقراری نظم اجتماعی و پایداری دولت و حکومت و آحاد ملت به قانون و حقوق قانونی، روابط حسنه بین گروه‌ها و اقشار اجتماعی، تبعیض مالکیت و دارایی آحاد مردم از دستبرد، حفظ جان، مال و ناموس مردم از تعرض، نبود ناهنجاری اجتماعی و فساد، استقرار نظام بهینه تأمین اجتماعی و رسیدگی به امور نیازمندان و نظایر آن است (حافظ‌نیا، ۱۳۸۷: ۳۳۱). نظر به شاخصهای امنیت اجتماعی، حضرت در بخشی از منشور حکومت اسلامی رسالت نیروهای مسلح در بُعد اجتماعی را چنین ترسیم می‌فرماید: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ ... حُصُونُ الرَّعِيَّةِ: دژهای استوار رعیت‌اند (دشتی، ۱۳۸۳، نامه ۵۳ بخش ۴۴). نظر به نقشی که این سطح امنیت در ثبات اجتماعی ایفا می‌کند، حضرت پس از حمله سپاه شام به بلاد تحت حاکمیت نظام اسلامی می‌فرماید: «... وَ لَقَدْ بَلَّغْنِي أَنَّ الرَّجُلَ مِنْهُمْ كَانَ يَدْخُلُ عَلَى الْمَرْأَةِ الْمُسْلِمَةِ وَالْأُخْرَى الْمُعَاهَدَةَ فَيَنْتَرِعُ حِجْلَهَا وَقَلْبَهَا وَقَلْبَئِذَاهَا وَرِعَانَهَا مَا

رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دیدگاه نهج البلاغه

تَمْتَنِعُ مِنْهُ إِلَّا بِالْإِسْتِرْجَاعِ وَالْإِسْتِرْحَامِ ... فَلَوْ أَنَّ أَمْرًا مُسْلِمًا مَاتَ مِنْ بَعْدِ هَذَا أَسْفًا مَا كَانَ بِهِ مُلُومًا: به من خبر رسیده است که یکی از آنان به خانه زن مسلمان و غیرمسلمانی که در پناه اسلام جان و مالش محفوظ بوده وارد شده خلخال و دستبند، گردن‌بند و گوشواره‌های آنها را از نشان بیرون آورده است... در حالی که هیچ وسیله‌ای برای دفاع جز گریه و التماس کردن نداشته‌اند... اگر به خاطر این حادثه مسلمانی از روی تأسف بمیرد، ملامت نخواهد شد...» (دشتی، ۱۳۸۳، خطبه ۲۷).

ب) امنیت سیاسی^۱: یعنی ثبات سیاسی و حفظ حکومت، موجودیت کشور و ملت، وحدت، انسجام و آشتی ملی و تعامل سازنده بین گروه‌ها و نخبگان (حافظ‌نیا، ۱۳۸۷: ۳۳۰). نظر به شاخصهای امنیت سیاسی در بخشی از منشور حکومت اسلامی رسالت نیروهای مسلح در بُعد امنیت سیاسی چنین ترسیم شده است: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ... وَزَيْنُ الْوَلَاةِ: زینت والیان (دشتی، ۱۳۸۲: ۲۴).

ج) امنیت اعتقادی: مصون ماندن باورها، ارزشهای اعتقادی، احکام نظام اسلامی و مسلمانان از هرگونه تهدید (خان‌احمدی). نظر به نقش و جایگاه این سطح امنیت در سعادت و تعالی انسان حضرت در منشور حکومت اسلامی خطاب به مالک‌اشتر رسالت نیروهای مسلح را چنین ابلاغ می‌فرماید: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ... عِزُّ الدِّينِ: نیروهای مسلح... دین خدا به آنها عزت یابد» (رهبر، ۱۳۶۸: ۵۳). این سطح از امنیت را قرآن کریم چنین تبیین می‌کند: «...وَكَلَّمَ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَهْدَمَتْ صَوَامِعُ وَيَبَعُ وَصَلَوَاتٍ وَمَسَاجِدٍ يُدْكَرُ فِيهَا اسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا: و اگر خدا دفاع نکند و به وسیله جنگ و مبارزه، بعضی را به وسیله دیگری دفع نکند دیرها، صومعه‌ها، معبد‌ها و مساجدی که نام خدا در آن بسیار برده می‌شود ویران می‌گردید» (حج: ۴۰).

د) امنیت اقتصادی^۲: امنیت اقتصادی ناظر بر روند طبیعی و رو به رشد فرایندهای اقتصادی و نهادهای تولید، توزیع و مصرف، حیات فعال و بدون دغدغه بنگاه‌های اقتصادی، مالی، بانکی، و بیمه‌ای در بخشهای عمومی، دولتی و خصوصی، تعامل سازنده با سامانه اقتصادی بین‌المللی و روند فراینده مبادلات و داد و ستد در بازار تجارت بین‌المللی و... است (حافظ‌نیا، ۱۳۸۷: ۳۳۱). نظر به نقشی که این سطح امنیت در رشد، توسعه و استقلال اقتصادی نظام اسلامی دارد، حضرت در منشور حکومت اسلامی خطاب به مالک‌اشتر این رسالت نیروهای مسلح را چنین ابلاغ می‌فرماید: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ... وَ سُبُلُ الْأَمْنِ: راه‌ها به آنها امن گردد» (شیروانی، ۱۳۹۶: نامه ۵۳: بخش ۴۴).

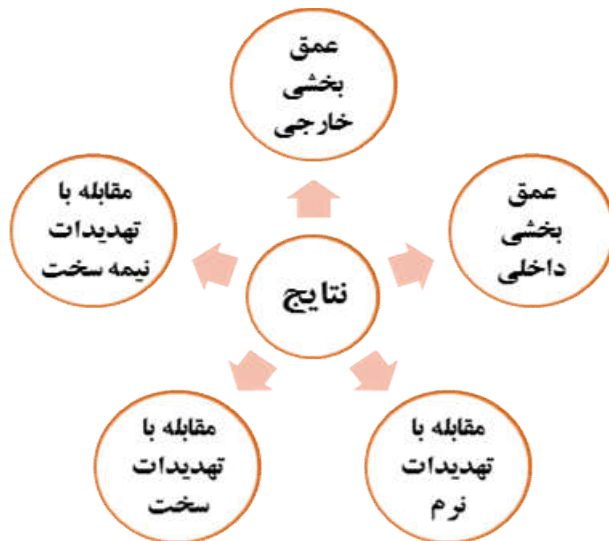
1. Political Security
2. Economy Security

ه) امنیت فرهنگی^{۱۰}: رشد اخلاق دینی، ارتقای فرهنگ عمومی و اسلامی، پویایی و گسترش ارزشهای انقلاب و دفاع مقدس، فراهم بودن بسترهای مناسب تولید علم و تقویت جنبش نرم‌افزاری، استحکام پایه‌های معرفت دینی و ایمن‌سازی اخلاقی و روحی نسل جدید در برابر تهاجمات و شیخون فرهنگی دشمنان است (خان‌احمدی). نظر به نقشی که این سطح امنیت در سعادت دنیوی و اخروی و حفظ هویت مسلمانان دارد، این رسالت نیروهای مسلح در منشور حکومت اسلامی چنین ترسیم شده است: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ... وَ لَيْسَ تَقْوَمُ الرَّعِيَّةُ إِلَّا بِهِمْ: و کار رعیت جز به آنها استقامت نپذیرد» (خان‌احمدی، ۱۳۹۱: ۱۸۱). نظر به چنین جایگاهی حضرت رویکرد فرهنگی جهاد مؤثر در سعادت انسان را در راهبرد دفاعی نظام اسلامی را چنین تبیین می‌فرمایند: «... أَمَا بَعْدُ، فَإِنَّ الْجِهَادَ بَابٌ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ، فَتَحَهُ اللَّهُ لِخَاصَّةِ أَوْلِيَائِهِ وَهُوَ لِبَاسُ التَّقْوَى وَكَرِعَ اللَّهُ الْحَصِينَةَ وَجَنَّتْهُ الْوَيْثِقَةُ: اما بعد جهاد دری است از درهای بهشت. خداوند آن را به روی دوستان مخصوص خود گشوده است. جهاد لباس تقوا، زره محکم و سپر مطمئن خداوند است...» (شیروانی، ۱۳۹۱ خطبه ۵۱: بخش یکم).

نتیجه‌گیری

نظر به رسالت‌های پنجگانه نیروی مسلح در نظام اسلامی که تحت تأثیر دو ابر راهبرد و راهبردهای عملیاتی دو جبهه حق و باطل، و تبیین‌کننده امنیت پایدار با رویکرد اعتقادی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی است و نظر به این بخش از بیانات فرماندهی کل قوا که چنین آمده است: «... نیروهای مسلح ما خود را آماده و مجهز می‌کنند تا دفاع کنند؛ نه تنها دفاع از سرزمین — که خود افتخار بزرگی است — بلکه دفاع از آرمانهای انسانی؛ دفاع از شرف و کرامت انسانیت...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۴/۰۹/۰۳) و این تدبیر معظم‌له که چنین آمده است: «... امروز نیروهای مسلح سرافراز و سربلندند؛ چرا که در خدمت سیاستهای اسلامی هستند...» (امام‌خامنه‌ای: ۱۳۷۲/۰۵/۰۶)، محقق بر این باور است با نهادینه‌شدن این رسالت، طیف کاملی از گزینه‌های^{۱۱} دفاع لایه‌بندی شده^{۱۲} تحت عنوان پنج ظرفیت در حوزه امنیت پایدار به این شرح برای نظام اسلامی شکل می‌گیرد:

- 1 . Culture - Social Security
- 2 . Full Range Of pitons.
- 3 . Layered Integrity.

«الگوی مفهومی نتایج»

الف) ظرفیت‌سازی^{۱۳} با مقابله با تهدیدات سخت^{۱۴}: نظر به راهبرد نظامی استکبار و هدف متعالی دفع فساد از زمین، مقابله با عصیان‌گران، انهدام افکار شیطانی در مکتب حیاتبخش اسلام و رسالت *حُصُونُ الرَّعِيَّةَ نِيْرُوْهَیْ مَسْلِحَیْ* در نظام اسلامی، بهترین ظرفیت مقابله با تهدیدات سخت در دفاع همه‌جانبه‌جانبه برای نظام اسلامی شکل می‌گیرد.

ب) ظرفیت‌سازی مقابله با تهدیدات نیمه سخت: نظر به راهبرد اقتصادی استکبار علیه نظام اسلامی، و هدف متعالی اصلاح بلاد، امان ستم‌دیدگان، ... در مکتب حیاتبخش اسلام و رسالت *وَسَبِّلُ الْأَمْنِ نِيْرُوْهَیْ مَسْلِحَیْ* در نظام اسلامی، بهترین ظرفیت مقابله با تهدیدات نیمه‌سخت در دفاع همه‌جانبه‌جانبه برای نظام اسلامی شکل می‌گیرد.

ج) ظرفیت‌سازی مقابله با تهدیدات نرم^{۱۵}: نظر به راهبرد جنگ روانی استکبار علیه نظام اسلامی و هدف متعالی نجات انسان از ظلمت در مکتب حیاتبخش اسلام و رسالت *عِزُّ الدِّیْنِ نِيْرُوْهَیْ مَسْلِحَیْ* در نظام اسلامی، بهترین ظرفیت مقابله با تهدیدات جنگ نرم در دفاع همه‌جانبه‌جانبه برای نظام اسلامی شکل می‌گیرد.

1 . Capabilities Building
2 . Hard Threats
3 . Soft Threats

ه) عمق بخشی داخلی: نظر به راهبرد فرهنگی و تصویب قوانین بین‌المللی استکبار علیه نظام اسلامی و اهداف متعالی، احیای نشانهای دین خداوند، احقاق حق و استقرار حکومت حق در سراسر زمین و رسالت لَيْسَ تَقُومُ الرَّعِيَّةُ إِلَّا بِهِمْ نیروهای مسلح در نظام اسلامی، بهترین ظرفیت عمق‌بخشی داخلی در دفاع همه‌جانبه برای نظام اسلامی شکل می‌گیرد.

و) عمق بخشی خارجی: نظر به راهبردهای ترور، تجزیه کشور از طریق جنگ داخلی، نفوذ و کودتای استکبار علیه نظام اسلامی، و اهداف متعالی، اجابت فرمان الهی، مبارزه با مدعیان دروغین، گشودن مسیر الهی بر روی مردم، مکتب حیات‌بخش اسلام و رسالت وَ زَيْنُ الْاَوْلَادِ نیروهای مسلح در نظام اسلامی، بهترین ظرفیت عمق‌بخشی خارجی در دفاع همه‌جانبه برای نظام اسلامی شکل می‌گیرد.

منابع

منابع فارسی

۱. الهی قمشاهی، محمدمهدی (۱۳۷۶). ترجمه قرآن کریم. قم: انتشارات لقاء.
۲. امام خمینی، روح‌اله (۱۳۶۹). صحیفه‌نور، ج ۲۱، ۱۸. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
۳. ابن اثیر، علی بن ابی‌الکرم (۱۴۰۸). الکامل فی التاریخ، بیروت: دارالاحیاء العربی.
۴. بخاری، محمد بن اسماعیل بن ابراهیم (۱۹۴-۲۵۶ق). الصحیح بخاری، بیروت: دارالاحیاء التراث العربی.
۵. امام خامنه‌ای، سیدعلی، پایگاه اطلاع رسانی دفتر مقام معظم رهبری <http://www.leader.ir>
۶. تهرانی، مجتبی (۱۳۹۱). خطبه فدکیه، تهران: مؤسسه فرهنگی پژوهشی مصابیح‌الهدی.
۷. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۷)، اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، مشهد: آستان قدس رضوی.
۸. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۹)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چ هفدهم. تهران: انتشارات سمت.
۹. حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۱)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، چ پنجم. تهران: انتشارات سمت.
۱۰. خان‌احمدی، اسماعیل (۱۳۹۱). بررسی ابعاد جنگ اطلاعات در عصر اطلاعات. فصلنامه مدیریت و پژوهش‌های دفاعی، ش ۶۷.
۱۱. (۱۳۹۱)، امنیت پایدار در نظام سیاسی اسلام از دید نهج‌البلاغه، فصلنامه آفاق امنیت. ش ۱۵. تهران: دانشگاه جامع امام حسین (ع).
۱۲. (۱۳۹۲)، نقش بصیرت در ارتقاء توان رزم نیروهای مسلح. فصلنامه راهبرد دفاعی، ش ۴۴. تهران: مرکز تحقیقات راهبرد دفاعی.
۱۳. (۱۳۹۵)، نقش عراق در تهاجم احتمالی امریکا به ج.ا.ا و راهبرد دفاعی در قبال آن، رساله دکتری. تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع.
۱۴. دانشگاه دفاع ملی (۱۳۸۷)، نظریه امنیتی جمهوری اسلامی، تهران: انتشارات دانشگاه عالی دفاع.
۱۵. دشتی، محمد (۱۳۸۲). ترجمه نهج‌البلاغه. قم: معاصر.

۱۶. دشتی، محمد (۱۳۸۲)، امام علی (علیه السلام) و امور نظامی و دفاعی، قم: مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امیرالمؤمنین (ع).
۱۷. رهبر، محمدتقی (۱۳۶۸). سیاست و مدیریت از دیدگاه امام علی (ع). تهران: نشر سازمان تبلیغات اسلامی.
۱۸. سرمد، زهره؛ همکاران (۱۳۸۵)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. تهران: انتشارات سمت.
۱۹. شیروانی، علی (۱۳۹۱)، ترجمه نهج البلاغه، قم: دفتر نشر معارف.
۲۰. غضنفری، کامران (۱۳۸۱)، امریکا و براندازی جمهوری اسلامی، تهران: انتشارات مقداد.
۲۱. فیض الاسلام، سیدعلی نقی (۱۳۶۵). شرح نهج البلاغه. قم: انتشارات فقیه.
۲۲. قمی، عباس (۱۳۸۴)، مفاتیح الجنان. مشهد: انتشارات آستان قدس.
۲۳. کیه‌زا، جولیتو (۱۳۶۲)، هدف تهران، ترجمه هادی سهرابی. تهران: نشر نو.
۲۴. محمدی، یدالله (۱۳۸۸). انقلاب اسلامی و نقش تاریخ‌ساز امام خمینی (ره) در تولید قدرت. عملیات روانی، ش بیست.
۲۵. مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳)، بحار الانوار، بیروت: انتشارات دارالحیاء.
۲۶. مجلسی کوپایی، غلامحسین (۱۳۸۸)، فدک از غصب تا تخریب. چ دوم. قم: انتشارات دلیل ما.
۲۷. مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۸۹)، خطبه حضرت زهرا (سلام‌الله‌علیها)، قم: انتشارات امام علی (ع).
۲۸. مکارم شیرازی، ناصر و همکاران (۱۳۹۰)، پیام امیرالمؤمنین شرح جدیدی بر نهج البلاغه، ج نهم. قم: انتشارات علی ابن ابی طالب.
۲۹. نصرتی، علی اصغر (۱۳۸۷)، نظام سیاسی اسلام، قم: مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران.

منابع لاتین

1. Hart, J0-Anne "aspiral of Hostility; u.s-Iran relation sins revolution". Middle East Insight. Vol. xI, No.5. July-August 1995.
2. Bill james, "The eagle and the lion. the tragedy of American Iranian relation". New York: Vail Ballou Press 1988.

نشریات و خبرگزاریها

- خبرگزاری جمهوری اسلامی. نشریه گزارش ویژه. مورخ ۱۳۵۹/۳/۴.
- واشنگتن تایمز. ۱۵ ژانویه ۱۹۹۶.
- روزنامه کیهان ۱۳۵۹/۱۰/۲۰.